

OPINIA PRAWNA

nt. Dopuszczalności zatrudnienia pielęgniarki na stanowisku opiekuna medycznego.

Wykonywanie zawodu pielęgniarki, zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011r o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. z 2014r, poz. 1435 z późn. zm.) polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu warunków i potrzeb zdrowotnych pacjenta;
- 2) rozpoznawaniu problemów pielęgnacyjnych pacjenta;
- 3) planowaniu i sprawowaniu opieki pielęgnacyjnej nad pacjentem;
- 4) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych oraz medycznych czynności ratunkowych;
- 5) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- 6) orzekaniu o rodzaju i zakresie świadczeń opiekuńczo-pielęgnacyjnych;
- 7) edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia.

Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki, o czym stanowi art. 28 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej, przysługuje osobie:

1. posiadającej świadectwo lub dyplom ukończenia polskiej szkoły pielęgniarskiej bądź uzyskane w innym państwie niż państwo członkowskie Unii Europejskiej świadectwo lub dyplom, pod warunkiem że dyplom lub świadectwo zostały uznane w Rzeczypospolitej Polskiej za równorzędne ze świadectwem ukończenia szkoły pielęgniarskiej lub dyplomem, zgodnie z odrębnymi przepisami, oraz że spełniają minimalne wymogi kształcenia określone w przepisach prawa Unii Europejskiej;
2. posiadają pełną zdolność do czynności prawnych;
3. której stan zdrowia pozwala na wykonywanie zawodu pielęgniarki;
4. która wykazuje nienaganna postawę etyczną.

Pielęgniarka uzyskuje kwalifikacje zawodowe po ukończeniu szkoły pielęgniarskiej (art. 52 ustawy o zawodach), tj. uczelni prowadzącej kształcenie na kierunku pielęgniarstwo na poziomie studiów pierwszego stopnia oraz studiów drugiego stopnia.

Podczas procesu terapeutycznego i pielęgnowania pielęgniarka realizuje profesjonalne zadania w obrębie funkcji opiekuńczej, wychowawczej, rehabilitacyjnej, profilaktycznej, promowania zdrowia, a także terapeutycznej: realizuje zlecenia lekarskie, podaje leki, pobiera materiał do badań laboratoryjnych.

Zawód pielęgniarki jest zawodem samodzielnym, co wynika z treści art. 2 powołanej wyżej ustawy. Pielęgniarka, niezależnie od innych kwalifikacji nabytych w drodze kształcenia podyplomowego nie może wykonywać zawodu w innym zakresie niż ogólny zakres kompetencji zawodowych wypływający z treści art. 4 tej ustawy.

Zawód opiekuna medycznego jest zawodem stosunkowo nowym i został wpisany do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. Nr 124, poz. 860 ze zm.) i został objęty klasyfikacją zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy. – Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z dnia 17 maja 2010 r.).

W obowiązującym stanie prawnym zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r.

poz. 7) kształcenie w zawodzie opiekun medyczny (symbol cyfrowy 532102) prowadzą wyłącznie 2-semestralne szkoły policealne, dla osób posiadających wykształcenie średnie.

Kompetencje opiekuna medycznego określa podstawa programowa kształcenia w zawodzie. Na obecną chwilę opiekun medyczny nie może zdobyć dodatkowych kwalifikacji – wszelkie szkolenia dodatkowe dadzą jedynie wiedzę, nie pozwolą jednak na wykonywanie dodatkowych świadczeń zarezerwowanych dla innych zawodów, np. pielęgniarstwa.

Opiekun zatrudniony w podmiocie leczniczym, zakładzie opiekuńczo – leczniczym, domach pomocy społecznej itp. ma odciążyć pielęgniarkę i może ją zastąpić głównie w zaspokojeniu potrzeb fizjologicznych pacjenta - w utrzymaniu czystości ciała, higieny i estetyki otoczenia, ubieraniu, rozbieraniu, ułatwieniu poruszania się i zachowania właściwej pozycji ciała, zmianie pozycji przy długotrwałym leżeniu, stwarzaniu warunków do efektywnego snu i odpoczynku. Może także asystować w czasie wykonywania czynności opiekuńczych wymagających zaangażowania dwóch osób.

Opiekun medyczny pracując z osobą chorą i niesamodzielną ponosi odpowiedzialność za skutki swoich działań.

Należy również zauważyć, że na stanowisku opiekuna medycznego nie może być zatrudniona osoba z innym dyplomem zawodowym (wyjątkiem jest sytuacja, gdzie osoba ukończyła szkołę zawodową lub policealną i uzyskała tytuł zawodowy higienistki szpitalnej lub asystentki pielęgniarstwa - w obu przypadkach kształcenie zostało wygaszone wiele lat temu), jak również to, że opiekun medyczny nie może wykonywać czynności, które wykraczają poza jego kompetencje zawodowe, a które są typowe dla innego zawodu. Opiekun medyczny nie może wykonywać zadań, które wykraczają poza jego zakres kompetencji (np. wykonywanie iniekcji, obsługa kroplówek, podejmowanie samodzielnych decyzji odnośnie leczenia czy zmiany diety).

Zwraca uwagę na to Ministerstwo Zdrowia: „Biorąc pod uwagę powyższe aktualnie obowiązujące przepisy nie umożliwiają delegowania na opiekunów medycznych uprawnień pielęgniarstwa oraz czynności do wykonywania których nie zostali oni przygotowani w toku kształcenia. W tych czynnościach **opiekun jedynie pomaga pielęgniarce.**”

Kompetencje opiekuna medycznego zawierają się w kompetencjach pielęgniarki. To oznacza, że niektóre czynności dotyczące zaspokajania podstawowych potrzeb podopiecznego mogą być wykonywane przez opiekuna medycznego. Nie są one jednak tożsame, opiekun medyczny nie może przejmować wszystkich obowiązków pielęgniarki, niezależnie od sytuacji w zespole opiekuńczym. Stąd też wszystkie zaobserwowane zmiany w zakresie stanu zdrowia podopiecznego powinny być przekazywane niezwłocznie pielęgniarce (lub lekarzowi) w celu podjęcia odpowiednich kroków. W tej sytuacji niezmiernie ważna jest świadomość tego kim jest i co może opiekun medyczny.

Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych w załączniku nr 1 do uchwały Nr 136/VI/2013 z dnia 4 grudnia 2013r w sprawie przyjęcia katalogu czynności wykonywanych przez opiekuna medycznego u osoby chorej i niesamodzielnej na zlecenie i pod nadzorem pielęgniarki, ustaliła „katalog czynności wykonywanych przez opiekuna medycznego u osoby chorej i niesamodzielnej na zlecenie i pod nadzorem pielęgniarki”. Do katalogu tych czynności zaliczono:

- sianie łóżka z chorym
- toaleta jamy ustnej
- mycie głowy w łóżku
- toaleta całego ciała w łóżku
- toaleta całego ciała pod natryskiem
- toaleta całego ciała w wannie
- higiena intymna
- ułożenie pacjenta i zmiana pozycji złożeniowej
- zmiana bielizny osobistej i pościelowej w łóżku
- toaleta przeciwoleżynowa

- zastosowanie udogodnień w łóżku
- zastosowanie materaca p/odleżynowego
- pomiar ciśnienia tętniczego krwi
- pomiar tętna
- pomiar temperatury
- pomiar oddechów
- pomiar masy ciała. pomiar wzrostu
- przygotowanie i założenie okładu zimnego suchego
- przygotowanie i założenie okładu zimnego wilgotnego
- przygotowanie i założenie okładu ciepłego suchy
- przygotowanie i założenie okładu ciepłego wilgotny
- karmienie przez zgłębnik i gastrostomię
- wymiana worka stomijnego
- założenie i zmiana cewnika zewnętrznego (nakładki na pręcie wykonanej z miękkiego silikonu, przez którą mocz spływa do worka na mocz)
- wymiana worka na mocz
- wymiana worka zewnętrznego na stolec
- stawianie baniek próżniowych
- prowadzenie dobowej zbiórki moczu
- kontrola oddawania moczu i stolca
- wykonanie ćwiczeń biernych w łóżku
- pomoc w korzystaniu ze sprzętu rehabilitacyjnego
- pomoc w przygotowaniu pacjenta do badań diagnostycznych wykonywanych przez pielęgniarkę
- asystowanie pielęgniarce podczas wykonywania zabiegów pielęgniarских
- asystowanie pielęgniarce w zastosowaniu przymusu bezpośredniego.

Jak wyżej wskazano, na stanowisku opiekuna medycznego nie może być zatrudniona osoba z innym dyplomem zawodowym. Wyklucza to zatrudnianie na tym stanowisku osób posiadających prawo wykonywania zawodu pielęgniarki i wykonujących ten zawód, nawet na podstawie umów cywilno – prawnych. Powierzenie pielęgniarce stanowiska opiekuna medycznego (choć nieprawidłowe i niezgodne z prawem) nie upoważnia jej do wykonywania czynności pielęgniarских, o których mowa w powołanym na wstępie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011r o zawodach pielęgniarki i położnej.